

ULOGA SLIKOVNICE U RAZVOJU DJEČJIH SOCIOEMOCIONALNIH KOMPETENCIJA¹

Maja VERDONIK
Učiteljski fakultet
Sveučilište u Rijeci
mverdonik@uniri.hr

UDK 087.5:159.922.7
Stručni rad

Lucija PEĆARINA
Osnovna škola Kostrena, Kostrena
lucijapecarina@gmail.com

Sažetak

Slikovnički niz *Socioemocionalne kompetencije*, autorica tekstova Tamare Vučković i Tihane Lipovec Fraculj, te ilustratorice Jelene Brezovec tematizira stjecanje i razvoj nekih od iznimno važnih kompetencija u životu djece. Riječ je o kompetencijama kao što su: samopouzdanje, odgovornost, asertivnost i samokontrola, koje se u području odgoja i obrazovanja poimaju kao vještine koje omogućuju uspješno funkcioniranje u suvremenom društvu. Slikovnice se analiziraju s obzirom na njihovu pripadnost vrsti problemskih kao i vrsti pripovjednih slikovnica, s ciljem uočavanja karakteristika verbalnih i vizualnih diskursa kojima ove slikovnice posređuju pojedine probleme uobličene u priče pomažući djeci u razvoju socioemocionalnih kompetencija. U analiziranim slikovnicama prisutni su ekstras dijegetički-heterodijegetički pripovjedači, metalepse čitatelja, zatim povezanost verbalnih i vizualnih diskursa međusobnim preuzimanjem pojedinih karakteristika, postmodernistička zaigranost putem jezičnih igara u imenima personificiranih likova te temporalnost postignuta simultanošću ilustracija. Riječ o iznimno kvalitetnim, tematski i vizualno djeci bliskim slikovnicama koje im, kao i odraslima, zasigurno mogu pomoći u prepoznavanju i rješavanju potencijalnih socioemocionalnih problema prisutnih tijekom odrastanja.

KLJUČNE RIJEČI: *problemska slikovnica, pripovjedna slikovnica, verbalni i vizualni diskurs, socioemocionalne kompetencije*

Uvod

Socijalno-emocionalno učenje, kao što pišu autori Munjas Samarina i Takšić (2009), proces je stjecanja znanja, stavova i vještina koji uključuje prepoznavanje i upravljanje

¹ Rad je financiralo Sveučilište u Rijeci sredstvima dodijeljenim projektu broj: uniri-pr-human-19-9.

emocijama, snalaženje u socijalnom svijetu, uspostavljanje i održavanje odnosa s drugima te učinkovito donošenje odluka. Riječ je o procesu razvitka temeljnih socijalnih i emocionalnih kompetencija u djece. Nadovezujući se na klasifikaciju socijalnih i emocionalnih kompetencija Udruženja za akademsko, socijalno i emocionalno učenje (The Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning, CASEL), koje je 2005. godine identificiralo pet skupina temeljnih, međusobno povezanih, socijalnih i emocionalnih kompetencija, autorice tekstova Tihana Lipovec Fraculj i Tamara Vučković, te ilustratorica Jelena Brezovec objavile su 2019. godine slikovnički niz posvećen socioemocionalnim kompetencijama. Riječ je o kompetencijama kao što su: „samosvijest (self-awareness, točna procjena vlastitih osjećaja, interesa, vrijednosti i osjećaj samopouzdanja); upravljanje sobom (self-management, izražavanje i regulacija vlastitih emocija); socijalna svijest (mogućnost zauzimanja perspektive drugih i empatiziranje s drugima); socijalne vještine (uspostavljanje i održavanje zdravih odnosa s drugima, odupiranje neželjenom socijalnom pritisku, konstruktivno rješavanje konflikata); odgovorno donošenje odluka (razmatrajući etičke standarde i primjerene društvene norme, doprinoseći dobiti cijele zajednice).” (Munjas Samarina i Takšić, 2009: 356)

Niz čine četiri slikovnice s naslovima: *Ana i gospodin Strahojed – SAMOPOUZDANJE*, *Gospodin Iz i gospođica Po – ODGOVORNOST*, *Gospođica Hoću – ASERTIVNOST* i *Mirko Bjesomirko – SAMOKONTROLA*. Ovim slikovničkim nizom cilj je razvijati socioemocionalne kompetencije djece te im pomoći razviti vještine koje slikovnice tematiziraju, istaknute u naslovima. Slikovnice se vrstovno mogu okarakterizirati kao problemske i kao pripovjedne slikovnice. U radu se analiziraju s obzirom na obilježja prema kojima pripadaju ovim vrstama te s obzirom na sudjelovanje njihovih verbalnih i vizualnih diskursa u posredovanju poruka priča. Cilj analize je pokušati odgovoriti na pitanje: kojim obilježjima svojih verbalnih i vizualnih diskursa ove slikovnice pomažu djeci u razvoju socioemocionalnih kompetencija.

Teorijske odrednice problemskih i pripovjednih slikovnica

Suvremena problemska slikovnica, prema riječima autorica Vizek Vidović i Hrabar (1999), koncepcijom je usmjerena na aktivan stvaralački angažman roditelja tijekom čitanja te na komunikaciju s djetetom koja bi trebala uslijediti nakon čitanja. Razgovor s djetetom nakon čitanja problemske slikovnice poticajan je za razvoj misaonih operacija kao što su zaključivanje, predviđanje, uviđanje uzroka i posljedica, a time i za razvoj logičkog mišljenja djece. Pišući o problemskim slikovnicama ilustrator Dražen Jerabek (2016) ističe stvaranje sigurnosne mreže koju ove slikovnice omogućuju između čitatelja i problema tematiziranih u takvim slikovnicama što je osobito važno kad je riječ o

„intenzivnijim osjećajima jer su problemi o kojima se govori/čita na ‘sigurnoj’ udaljenosti – u knjizi ih dijete može rješavati sa sigurne distance” (Jerabek, 2016).

Autorica Hela Čičko definira problemsku slikovnicu kao vrstu „slikovnice iz svakodnevnog života, koja se bavi problemom međuljudskih odnosa u obitelji i društvu – s djetetom u žarištu zanimanja. Takve slikovnice pomažu djeci i roditeljima u prepoznavanju i olakšavanju problemskih situacija u vlastitom životu” (Čičko, 2000: 17–18). Prema riječima ove autorice: „Zapadnoeuropski autori i pedagozi smatraju da ni jedna životna situacija nije toliko neugodna ili neobična da se o njoj i predškolicima ne bi moglo progovoriti riječju i slikom. (...) Zbog toga je dobro i ljekovito pronaći ih kao umjetnički oblikovani sadržaj zagnut u primjereno ruho kvalitetne dječje ilustracije.” (Čičko, 2002: 39)²

Autorice Balić-Šimrak i Narančić Kovač (2011) definiraju pripovjednu slikovnicu kao intermedijalno umjetničko djelo koje posreduje priču putem riječi i slika. Priču posreduju dva pripovjedača, nastavlja Smiljana Narančić Kovač (2018) – verbalni i vizualni – koji uspostavljaju dinamični dijalog, suprotstavljaju perspektive i daju određene pripovjedne informacije. „Dvostruki diskurs bitno je svojstvo slikovnice utoliko što i njezin verbalni (jezični) i vizualni (slikovni) tekst usporedno sudjeluju u posredovanju sadržaja” (Narančić Kovač, 2015: 8) pri čemu razumijevanje slikovnice kao cjelovitog djela ovisi i o načinima na koje verbalni i vizualni diskurs uključuju čitatelja u proces konstrukcije značenja (Narančić Kovač, 2015). Ujedno, prema riječima autorica Marijane Hameršak i Dubravke Zime (2015), međudjelovanje tekstualne (verbalne) i likovne (vizualne) slikovničke razine mjesto je razlike između slikovnice i ilustrirane knjige.

U tipologiji slikovnice koju, u *Hrvatskoj književnoj enciklopediji*, predlaže autorica Diana Zalar (2012), u okviru podjele slikovnica prema strukturi izlaganja pojavljuju se narativne (pripovjedne) i tematske slikovnice. S tim u vezi može se postaviti pitanje prikladnosti pojma: tematske – s obzirom na to da se i pripovjedne slikovnice bave pojedinim temama. Autorice Nikolajeva i Scott (2001, prema Narančić Kovač, 2015) razlikuju pripovjedne i izlagateljske odnosno nepripovjedne slikovnice što je možda prikladniji pojam od pojma tematske slikovnice iako obuhvaća tematske slikovnice, slikovne rječnike i sl.

Problemsku slikovnicu Diana Zalar (2012) izdvaja kao zasebnu vrstu koja se bavi često zapostavljenim temama kao što su to, primjerice, međuljudski odnosi u obitelji i društvu doživljeni iz dječje perspektive.

² Temama, strukturom, ciljevima i namjenom problemske slikovnice korespondiraju s tzv. terapijskim pričama. Riječ je o pričama koje autorice Sanja Skočić Mihić i Ivanka Pejić (2019) opisuju kao nedirektivan i nesugestibilan dijalog s unutarnjim stanjima djeteta ili odrasle osobe. Terapijske priče pružaju čitatelju osjećaj nade u bolje sutra u suočavanju s teškim životnim situacijama. Stoga su to, kao što piše pedagoginja i terapeutkinja pričama Susan Perrow: „priče koje pomažu vratiti izgublenu ravnotežu ili osjećaj cjelovitosti” (Perrow, 2010: 46) ne namećući pritom norme ponašanja, već se prijateljski obraćajući djetetu, poštujući njegovo iskustvo i afirmirajući njegovu želju i sposobnost za rast (Perrow, 2013).

Karakteristike problemsko-pripovjednih slikovnica slikovničkog niza *Socioemocionalne kompetencije*

Problemi koje tematiziraju slikovnice objavljene pod zajedničkim naslovom *Socioemocionalne kompetencije* predstavljeni su u obliku priča s dječjim likovima kao protagonistima. Zajedničke karakteristike verbalnih i vizualnih diskursa ovih priča, koje se pojavljuju u svim ili u većini slikovnica su: ekstradijegetički-heterodijegetički pripovjedači³, uporaba metalepse čitatelja u verbalnom diskursu⁴ te približavanje verbalnog diskursa vizualnom poprimanjem obilježja prvoga (usp. Narančić Kovač, 2015: 188, 191–192). Slijede oprimjerenja ovih i drugih karakteristika prisutnih u slikovnicama.

Tihana Lipovec Fraculj i Jelena Brezovec:

Ana i gospodin Strahojed – SAMOPOUZDANJE

Slikovnica s naslovom *Ana i gospodin Strahojed – SAMOPOUZDANJE*, tematizira strah kao emociju i samopouzdanje kao kompetenciju⁵.

Priču o djevojčici Ani koja se boji „svega i svačega” (Lipovec Fraculj i Brezovec, 2019: 3) pripovijeda ekstradijegetički-heterodijegetički verbalni pripovjedač. Svakoga dana Ana otkriva nove strahove kao što su strah od psa, od ulične svjetiljke, zatim strah od domaće zadaće, od ispita znanja iz matematike itd. Posebno je velik Anin strah od audicije za školski pjevački zbor. Kako bi joj pomogao da se oslobodi strahova, u priči se pojavljuje zamišljeni lik – gospodin Strahojed, čovječuljak humorističnog izgleda, čiji je posao „ulaziti” u dječje glave i „jesti” strahove nastanjene u njima (Lipovec Fraculj i Brezovec, 2019).

U verbalnom diskursu tekst započinje i završava metalepsom čitatelja odnosno obraćanjem ekstradijegetičkog-heterodijegetičkog pripovjedača djetetu čitatelju:

- početak teksta: „Ana je bila radoznalo dijete, baš kao i ti!” (Lipovec Fraculj i Brezovec, 2019: 3)

³ Prema podjeli pripovjedača, koju je predložio i razradio Gerard Genette, s obzirom na pripovjednu razinu i opseg sudjelovanja u priči „ekstradijegetički-heterodijegetički pripovjedač pripovijeda s prve razine priču u kojoj ne sudjeluje” (Grdešić, 2015: 96).

⁴ „Metalepsa je u naratologiji definirana kao postupak pogodan za iskazivanje prekoračenja granice između dvaju svjetova – književnoga i izvanknjiževnog (...). Kao narativni postupak uvodi ga i pojašnjava Gerard Genette [prema kojem se] u metalepsi čitatelja autor pretvara da uvlači čitatelja u fikcijski svijet”. (Kuvač-Levačić, 2014: 557)

⁵ Strah predstavlja „urođeni obrambeni mehanizam kojim se osoba štiti od različitih potencijalnih opasnosti kako bi sačuvala vlastiti život i osigurala biološki opstanak” (Mikas i sur., 2015: 1). Termin: samopouzdanje povezan je s terminom: samosvijest kao što je naveden na stranici br. 3.

- svršetak teksta: „I ti sad znaš što trebaš učiniti spopadne li te neki mali ili veliki strah” (isto: 23).

Pojedini dijelovi verbalnog diskursa poprimaju obilježja vizualnog isticanjem riječi različitom veličinom i oblikom slova s ciljem naglašavanja važnosti njihova značenja, primjerice:

„Ana se, naime, **bojala svega i svačega**” (isto: 3).

U vizualnom diskursu primijenjene su različite vrste fokalizacija. Nulta fokalizacija prisutna je na ilustracijama na kojima djevojčica Ana ne vidi da je pudlica, koje se boji, dobronamjerna i nasmiješena. Unutarnja fokalizacija prisutna je u prikazima Aninih personificiranih strahova – likova svjetiljke, matematičkog ispita znanja ili eksponata u zamišljenom Muzeju strahova, kao i njezinih želja – nasmiješenih nota⁶.

Simultanom sukcesijom ilustracija u vizualnom diskursu postignuta je iluzija protoka vremena. Umnažanjem ilustracije lika golemog plavog čudovišta uz prikaz njegovog postepenog smanjivanja implicirana je temporalnost priče. Kao što piše Smiljana Narančić Kovač, da bi slikovni diskurs u slikovnici mogao pripovijedati, „slikovni pripovjedač mora pokret uvrstiti u pojedine [slikovne] plohe [čime se] implicira temporalnost koja je sa svoje strane uvjet pripovijedanja” (Narančić Kovač, 2015: 148).

Ovaj prizor je u verbalnom diskursu praćen riječima:

„I Strahojed je potom mirno sjeo i zatvorio oči. Ana je sva u čudu primijetila kako je čudovište postajalo sve manje i manje dok se najzad nije smanjilo na veličinu miša pa ga je Strahojed s lakoćom progutao” (isto: 14).

Ovakvim prizorom postupnog smanjivanja lika jednog od Aninih personificiranih strahova autorice prenose djeci čitateljima poruku o tome kako strahovi postepeno nestaju kad im se prestane pridavati pozornost.

⁶ Termini nulta i unutarnja fokalizacija primijenjeni su prema tipologiji Gerarda Genettea, prema kojoj fokalizacija može biti nulta (pripovjedač zna više od lika ili govori više nego što lik zna), unutarnja (pripovjedač kaže samo ono što određeni lik zna) i vanjska (pripovjedač kaže manje nego što određeni lik zna) (prema Grdešić, 2015).

Tamara Vučković i Jelena Brezovec:

Gospodin Iz i gospođica Po – ODGOVORNOST

Slikovnica s naslovom *Gospodin Iz i gospođica Po – ODGOVORNOST* sadrži priču o istoimenim likovima čija je uloga poučiti djecu čitatelje o važnosti preuzimanja odgovornosti⁷ za svoje postupke, o mogućnost izbora svojeg ponašanja te o tome da svaki izbor ponašanja slijedi njegova posljedica.

Kako bi djeci čitateljima približile značenja riječi odgovornost, izbor i posljedica, autorice su likove gospodina Iza (skraćeno od riječi: Izbor) i gospođice Po (skraćeno od riječi: Posljedica) osmislile kao nerazdvojne, neobično odjevne, vizualno simpatične likove dječjih fizionomija pri čemu se gospođica Po pojavljuje kao dobronamjerna pratiteljica gospodina Iza.

U verbalnom diskursu ekstradijegetički-heterodijegetički pripovjedač započinje i završava pripovijedanje metalepsom čitatelja, a verbalni diskurs poprima obilježja vizualnog isticanjem pojedinih riječi različitom veličinom i oblikom slova, primjerice:

- početak priče: „Ovo je priča o gospodinu **Izboru** i gospođici **Posljedici**. Zvat ćemo ih gospodin Iz i gospođica Po jer više vole da ih se tako zove. (...) Nitko ih nikada nije vidio, ali ih svi poznaju. Zanimljivo, zar ne?” (Vučković i Brezovec, 2019: 3)
- svršetak priče: „Eto, sada znaš tko su Iz i Po. (...) Ako i tebe katkad posjeti gospođica Po (...) nemoj se ljutiti. Ona te samo želi naučiti neke jako, jako važne stvari. A katkad je tu da te podsjeti da u sebi nosiš čarobnu moć – **moć izbora**. Zbog te moći uvijek možeš izabrati činiti one stvari zbog kojih ćeš se osjećati ugodno i toplo u srcu” (isto: 24).

U slikovnici je prisutna personifikacija likova kao što su utjelovljenja negativnih posljedica Izovog ponašanja, nazvana: gospođa Školska jedinica, gospodin Kruljo, gospodin Karijes i maleni Apćihići. Pozitivne posljedice Izova ponašanja, kao što je gospođa Sreća koja dolazi nakon gospođe Smijalice, popraćene su u vizualnom diskursu dvostranicom s dinamičnim prizorom nasmijanih likova gospodina Iza, kojeg golicaju velike ruke gospođe Smijalice, zatim gospođice Po, namještaja u pokretu – stola, svjetiljke, čajnika i šalice, te kućnog ljubimca. Riječ je o zaigranosti u formi kao jednom od postmodernističkih obilježja hrvatske dječje književnosti, o čemu je pisao Stjepan Hranjec u knjizi *Ogledi o dječjoj književnosti* (2009).

⁷ Pojam odgovornost označava „uzročno-posljedični odnos počinitelja i čina”, odnosno posljedice (Koprek, 2008: 149).

Tihana Lipovec Fraculj i Jelena Brezovec:

Gospođica Hoću – ASERTIVNOST

Slikovnica *Gospođica Hoću* pripovijeda o djevojčici Mili koja se osjećala nevidljivo u svojoj obitelji i šire. Autorice ovom slikovnicom žele upozoriti na opasnosti koje donosi pasivno ponašanje, od kojih su neke osjećaj bespomoćnosti, gnjev, gubitak kontrole i frustracija, a ponekad i nasilno ponašanje, te na potrebu usvajanja asertivnosti kao poželjnog oblika ponašanja.⁸

U verbalnom diskursu ekstradijegetički-heterodijegetički pripovjedač započinje i završava pripovijedanje metalepsom čitatelja, pri čemu verbalni diskurs poprima obilježja vizualnog isticanjem pojedinih riječi različitom veličinom i oblikom slova, primjerice:

- na početku priče: „Ovo je Mila. Ona se katkad osjeća **nevidljivo**. Neprimjetnom. Sigurno se sada u čudu pitaš kako je moguće da jedna djevojčica potpuno izgubi svoju boju i osjeća se nevidljivo. Naravno, nije se to dogodilo iznenada ili preko noći, ali strpljenja molim, sve ćeš uskoro saznati.” (Lipovec Fraculj i Brezovec, 2019: 3)
- na svršetku priče: „Ova slikovnica ne bi imala kraja kada bih vam počela opisivati kako se sve od toga dana Milin život promijenio. (...) Ako i ti katkad osjetiš da gubiš svoju boju, ne brini se! Ponekad ti jedno ‘**Ne, hvala.**’, ‘**Ne mogu.**’ ili ‘**Ne želim.**’ može itekako pomoći da vratiš svoj sjaj.” (isto: 23)

U središnjem, ključnom trenutku priče prisutna je unutarnja fokalizacija: personificirani obojani crtež Mile ljutito se obraća djevojčici Mili, naslikanoj monokromatski, uz preplitanje karakteristika verbalnog i vizualnog diskursa – posebno isticanjem riječi koje izgovara djevojčica Mila velikim tiskanim slovima:

„Stalno želiš svima oko sebe ugoditi. Je li te uopće briga **kako se pritom ja osjećam?** – povikala je mala nacrtana Mila s bijelog papira.” (isto: 13)

„Kao nikada prije, Mila je odjednom osjetila da je preplavljuje bijes. U glavi joj je tutnjalo, a one riječi koje su joj bile zapele u grlu napokon su poletjele van:

- PUSTI ME NA MIRU! SVI ME PUSTITE NA MIRU! NE ŽELIM VIŠE BITI GOSPOĐICA HOĆU!” (isto: 15)

⁸ Asertivnost, prema riječima autorice Draženke Skupnjak (2020), kao najdjelotvorniji oblik ponašanja vještina je koja se može naučiti uvježbavanjem specifičnih tehnika koje pomažu pojedincu da ispravno reagira u zamršenim interakcijskim odnosima, da se izbori za svoja prava, a da pri tome ne povrijedi druge.

Izgovorivši ove riječi, Milu je napustio osjećaj nevidljivosti odnosno, kao što pišu autorice, Mila se izborila za svoje boje – za svoj glas u obitelji i među prijateljima, te je od ove stranice do kraja slikovnice i naslikana u boji (isto).

Tamara Vučković i Jelena Brezovec:

Mirko Bjesomirko – SAMOKONTROLA

O samokontroli,⁹ kao o jednoj od najvažnijih sastavnica socijalnoga, emocionalnoga i kognitivnoga razvoja djece, riječ je u slikovnici s naslovom *Mirko Bjesomirko*. Glavni lik, dječak Mirko učenik je prvog razreda koji se bori s vlastitim izljevima bijesa u situacijama kao što su slabiji rezultat u društvenoj igri s prijateljima, nemogućnost dolaska do rješenja zadatka ili otežano savladavanje neke nove vještine. Kad ga jednog dana učiteljica pošalje u knjižnicu da se smiri, Mirko upozna neobičnog zamišljenog stvora, zvanog Bjesomir, koji mu pomogne steći smirenost i kontrolu vlastitog ponašanja.

Priču pripovijeda ekstradijegetički-heterodijegetički pripovjedač uz, u verbalnom diskursu, prisutna obilježja vizualnog diskursa, primjerice:

„Dobro jutro, **Mirko Bjesomirko! Mirko Bjeesomiiiiirko!**” (Vučković i Brezovec, 2019: 8)

U vizualnom diskursu postignuta je temporalnost pojavom slova i brojki različitih veličina čiji se broj smanjuje na ilustracijama tijekom nekoliko uzastopnih dvostranica.

Nakon što Mirko pospremi sva suvišna slova, na površini stola u knjižnici ostaju slova M, I i R, oblikujući riječ MIR, uklopljenu u ilustraciju kao unutarlikovni tekst¹⁰, što je popraćeno Mirkovim riječima upućenim Bjesomiru (uz ispreplitanje jezičnog i slikovnog diskursa):

„Pogledaj, Bjesomire, pronašao sam **MIR!** Ali Bjesomira više nije vidio, a ni čuo” (isto: 19) – te učiteljičinim riječima: „Znala sam da ćeš pronaći mir!” (isto)

Ovom slikovnicom autorice upućuju djeci i roditeljima poruku o tome kako je ljut-

⁹ Kao što piše Ivana Macuka (2012), samokontrola je vještina koja omogućava osobi potiskivanje motivacijskih i ponašajnih tendencija vođenih afektima te uključuje kontroliranje, reguliranje ponašanja ili pažnje pojedinca u određenim situacijama zbog čega ima važnu ulogu u reguliranju negativnih emocija.

¹⁰ Termin unutarlikovni tekst označava pojavu „pisanoga verbalnoga diskursa koji je prirodno uklonjen u slikovno prikazani prizor” (Narančić Kovač, 2015: 192).

nja, iako ju je moguće primijetiti, složen osjećaj koji često ima ulogu obrambenog mehanizma za brojne emocije koje se kriju u osobi, poput, primjerice, osjećaja neshvaćenosti, odbačenosti ili osjećaja manje vrijednosti o kojima je potrebno razgovarati s djecom.

Zaključak

Slikovnički niz *Socioemocionalne kompetencije*, autorica tekstova Tamare Vučković i Tihane Lipovec Fraculj te ilustratorice Jelene Brezovec, tematizira kompetencije iznimno važne za odrastanje djece, kao što su samopouzdanje, odgovornost, asertivnost i samokontrola. Slikovnice se mogu okarakterizirati kao problemske s obzirom na bavljenje problemima, kao što su osjećaji straha, ljutnje, tuge ili pasivno ponašanje, koji uzrokuju nedostatak navedenih kompetencija i potrebu njihova razvijanja u djece. Glavni likovi priča koje posreduju ove slikovnice djeca su koja moraju svladati određeni problem. Stoga se djeca čitatelji s njima mogu uspješno poistovjetiti što im može pomoći u rješavanju problema s kojima se potencijalno i sami susreću.

S obzirom na to da je riječ i o pripovjednim slikovnicama, priče su u njima posredovane interakcijom verbalnih i vizualnih diskursa obilježenih sljedećim karakteristikama.

U svim slikovnicama priče pripovijedaju ekstradijegetički-heterodijegetički pripovjedači. Pri tom je u tri slikovnice, u verbalnim diskursima, prisutna metalepsa čitatelja kojom se pripovjedači izravno obraćaju djetetu čitatelju. Verbalni diskursi slikovnica sadrže primjere preuzimanja karakteristika vizualnog diskursa odnosno tiskanja pojedinih riječi većim i drugačijim fontom, čime je istaknuta njihova važnost u kontekstu problema koje slikovnice tematiziraju. U vizualnom diskursu prisutna je personifikacija neživih likova i s njome povezana unutarnja fokalizacija pripovijedanja kojom su situacije i osjećaji prikazani iz perspektive likova djece. U slikovnici koja tematizira asertivnost ilustratorica je koristila razlikovnu ulogu boje te je lik djevojčice koja se osjeća nevidljivom, odnosno neprimijećenom u obitelji naslikan monokromatski. Slikovnica s temom samokontrole sadrži i primjer unutarlikovnog teksta što je jedan od načina funkcioniranja verbalnog i vizualnog diskursa kao cjeline. Iluzija dinamike pokreta i protoka vremena odnosno temporalnost postignute su u pojedinim slikovnicama simultanošću ilustracija. Uz navedene karakteristike, analizirane slikovnice posjeduju i postmodernističke karakteristike prisutne u suvremenoj hrvatskoj dječjoj književnosti kao što su, u verbalnom diskursu, jezične igre primijenjene u tvorbi

imena i nadimaka likova: Strahojed, Bjesomir, Mirko Bjesomirko, Iz i Po, Kruljo i Apćihći, te dinamični prikazi zaigranosti naslikanih likova u vizualnom diskursu.

Slikovnički niz *Socioemocionalne kompetencije* primjeren je djeci predškolske i mlađe školske dobi. Riječ je o iznimno kvalitetnim slikovnicama, zanimljivima, tematski i vizualno privlačnima i bliskima djeci. Analizirane slikovnice mogu poslužiti i kao svojevrsni odgojni priručnici za roditelje i odgojno-obrazovne djelatnike u svladavanju brojnih profesionalnih izazova prisutnih u suvremenom odrastanju.

LITERATURA

- BALIĆ-ŠIMRAK, A. i NARANČIĆ KOVAČ, S. (2011). *Likovni aspekti ilustracije u dječjim knjigama i slikovnicama*. Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima, Vol. 17 No. 66. (pristupljeno 20. ožujka 2020.) <https://hrcak.srce.hr/124188>
- ČIČKO, H. (2000). Dva stoljeća slikovnice. U: R. Javor (ur.), *Kakva je knjiga slikovnica: zbornik radova*. (17–18). Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
- ČIČKO, H. (2002). Knjiga kao lijek. U: R. Javor (ur.), *Tabu teme u književnosti za djecu i mladež: zbornik radova*. (39). Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
- GRDEŠIĆ, M. (2015). *Uvod u naratologiju*. Zagreb: Leykam international.
- HAMERŠAK, M. i ZIMA, D. (2015). *Uvod u dječju književnost*. Zagreb: Leykam international.
- HRANJEC, S. (2009). *Ogledi o dječjoj književnosti*. Zagreb: Alfa.
- JERABEK, D. (2016). *Kako i zašto nastaje Slikovnica: meditativan, radostan i iscjeljujuć trenutak*. Magazin – mrežna stranica Gradske knjižnice Rijeka. (pristupljeno 18. ožujka 2021.) <https://gkr.hr/Magazin/Teme/Kako-i-zasto-nastaje-Slikovnica-meditativan-radostan-i-iscjeljujuc-trenutak>
- KOPREK, I. (2009). Etički vidici čovjekove odgovornosti. *Obnovljeni život*, 64 (2) 149–160.
- KUVAČ-LEVAČIĆ, K. (2014). Metalepsa i poigravanje funkcijama književnog teksta u humoreskama Bratoljuba Klaića. *Rasprave*, 40 (2) 551–567.
- MACUKA, I. (2012). Osobne i obiteljske odrednice emocionalne regulacije mladih adolescenata. *Psihologijske teme*, 21 (1) 61–82.
- MIKAS, D., PAVLOVIĆ, Ž. i RIZVAN, M. (2015). Strahovi djece predškolske dobi. *Paediatrica Croatica*, 59 (Supl 1), 1–6.
- MUNJAS SAMARIN, R. i TAKŠIĆ, V. (2009). Programi za poticanje emocionalne i socijalne kompetentnosti kod djece i adolescenata. *Suvremena psihologija*, 12 (2) 355–371.
- NARANČIĆ KOVAČ, S. (2015). *Jedna priča – dva pripovjedača, Slikovnica kao pripovijed*. Zagreb: Artresor naklada.
- NARANČIĆ KOVAČ, S. (2018). Picturebooks and narratology. U: B. Kümmerling-Meibauer, (ur.), *The Routledge Companion to Picturebooks*. (409–419). London i New York: Routledge.
- PERROW, S. (2010). *Bajke i priče za laku noć*. Velika Mlaka: Ostvarenje.
- PERROW, S. (2013). *Iscjeljujuće priče II. (101 terapijska priča za djecu)*. Velika Mlaka: Ostvarenje.
- SKOČIĆ MIHIĆ, S. i PEJIĆ, I. (2019). Evaluacija utjecaja primjene ekspresivnog

- priповijedanja terapijske priče na socijalnu pažnju učenika s poremećajima iz spektra autizma. *Magistra Iadertina*, 14 (1) 73–89.
- SKUPNJAK, D. (2020). *Rješavanje konflikata i vještine asertivnosti*. Varaždinski učitelj – digitalni stručni časopis za odgoj i obrazovanje br. 3 (pristupljeno 4. srpnja 2021.) <https://hrcak.srce.hr/clanak/343892>
- VIZEK VIDOVIĆ, V. i HRABAR, D. (1999). *Čitajmo djeci za laku noć: Priručnik za odgojitelje i roditelje djece predškolske dobi*. Zagreb: Udruga za inicijative u socijalnoj politici.
- ZALAR, D. (2012). Slikovnica. U: V. Visković (ur.), *Hrvatska književna enciklopedija*. (84–86). Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža.

SLIKOVNIČKI NIZ *SOCIOEMOCIONALNE KOMPETENCIJE*

- LIPOVEC FRACULJ, T. i BREZOVEC, J. (2019). *Ana i gospodin Strahojed: Samopouzdanje*. Varaždin: Evenio.
- LIPOVEC FRACULJ, T. i BREZOVEC, J. (2019). *Gospođica Hoću: Asertivnost*. Varaždin: Evenio.
- VUČKOVIĆ, T. i BREZOVEC, J. (2019). *Gospodin Iz i Gospođica Po: Odgovornost*. Varaždin: Evenio.
- VUČKOVIĆ, T. i BREZOVEC, J. (2019). *Mirko Bjesomirko: Samokontrola*. Varaždin: Evenio.

THE ROLE OF THE PICTURE BOOK IN THE DEVELOPMENT OF CHILDREN'S SOCIO-EMOTIONAL COMPETENCIES

Abstract

The picture book series Socioemotional Competences, by the authors of the texts Tamara Vučković and Tihana Lipovec Fraculj, and by the illustrator Jelena Brezovec, deals with the development of some of the extremely important competencies in the lives of children. These are competencies such as self-confidence, responsibility, assertiveness, and self-control, which in the field of education are seen as skills that enable successful functioning in modern society. Picture books are analysed regarding their belonging to the genre of problem as well as to the genre of narrative picture books, with the aim of noticing the characteristics of verbal and visual discourses through which these picture books mediate individual problems shaped into stories, helping children develop socio-emotional competencies. The picture books contain extradiegetic-heterodiegetic narrators, metalepsis of the reader, the connection of verbal and visual discourses by taking over certain characteristics, postmodern playfulness through verbal language games in the names of personified characters and the temporality achieved by simultaneity of illustrations. These are extremely high-quality, thematically, and visually appropriate picture books for children, which can certainly help them, as well as adults, in recognizing and solving potential socio-emotional problems present during growing up.

KEYWORDS: *problem picture book, narrative picture book, verbal and visual discourse, socio-emotional competencies*